

Posudek na bakalářskou práci Michala Tobrmana: „Geografické aspekty pravicového extremismu v České republice“

Předložená práce má 69 stran, z toho 52 stran zabírá vlastní text (včetně abstraktu, obsahu, seznamů zkratk, obrázků, tabulek a příloh), 6 stran seznam literatury a zdrojů a 11 stran čítají rozsáhlé přílohy.

Michal Tobrman se v relativně obšírné práci věnuje studiu závažného tématu geografických aspektů pravicového extremismu, které v době současné hospodářské krize a s ní spojených sociálně patologických jevů nabývá na stále větší aktuálnosti. Problematiku sleduje řada zahraničních, ale i českých odborníků, částečně se jí už dotkli i geografové (např. Pixová 2007 či Najmon 2007). Tato práce si však klade za cíl dosáhnout uceleného geografického pohledu v širších souvislostech příčin geografického rozmístění pravicového extremismu v Česku, s pomocí kombinace teoretických poznatků, kvalitativních informací i z neziskového sektoru a s použitím statistické metody korelační analýzy, tedy kvantitativního pohledu. Na základě zhodnocení dostupnosti dat pro analýzu si autor určil tři hypotézy. Jednak předpokládá úzkou souvislost mezi počtem pravicových extremistů a počtem trestných činů s extremistickým podtextem, jejichž nejvyšší výskyt očekává v severních Čechách a na severní Moravě. Dále čeká úzkou závislost mezi počty trestných činů s extremistickým podtextem a počty voličů pravicově extremistických stran. Také předpokládá výskyt trestných činů s extremistickým podtextem v krajích s vyšší nezaměstnaností a větší populací romské menšiny.

Struktura a rozsah práce odpovídají bakalářské úrovni a sledují snahu dosáhnout vytyčených cílů. Studie se skládá ze tří hlavních částí: relativně kvalitní metodiky a diskuse s literaturou, charakteristiky pravicového extremismu v Česku, představující hlavní organizace pravicově extremistické scény – militantní organizace i politické strany a jejich nejdůležitější akce v posledních letech, a stěžejní části práce – postižení geografických aspektů pravicového extremismu v Česku. Ta zabírá téměř polovinu textu a zaměřuje se na počet pravicových extremistů, trestné činy s extremistickým podtextem, jejich pachatele, a to i podle věku a vzdělání, koncerty neonacistických kapel, hlavní centra pravicového extremismu podle krajů, ale i geografické rozmístění tvorby extremistických časopisů.

Autor využívá vhodnou literaturu, i rozhovor s odborníkem, a zdroje dat, které řádně cituje. Jisté pochybnosti by mohl vyvolat snad jen případ na straně 16, kdy text J. Tichého (otázka po dvojtečce) vypadá jako přímá citace, není však vymezen uvozovkami, na stranách 22 a 45 pak prostřednictvím nepřímé citace Zemana 2008 předkládá převzaté myšlenky dalších autorů. U obrázku 2 či většiny tabulek je mezi zdroji uvedeno obecně „ČSÚ“, byť seznam zdrojů obsahuje několik publikací daného úřadu. Tobrman z nich však čerpal jen údaje o počtu obyvatel potřebné pro relativizaci primárních dat. V seznamu literatury používá pro internetové zdroje způsob citací vycházející z normy ISO propagované i na internetových stránkách Geografické knihovny PŘF UK.

Jako výraznější formální až faktický nedostatek se jeví legenda obrázku 2 na straně 34, když pro nepravý kartogram nejasně určuje příslušnost mezních hodnot k jednotlivým intervalům. Také zařazení okresu Praha – západ v textu mezi okresy s nejnižšími hodnotami není zcela přesné, alespoň s ohledem na obrázek 2. Je trochu škoda, že autor při hledání geografických aspektů využil tematické kartografie, ale i grafů, jen zřídka. Většinu dat předkládá v přehledných tabulkách. K větší názornosti by ale např. v tabulkách 10 a 11, popřípadě v tabulkách k nim doplněných, přispělo i použití relativních údajů, aby je pak autor nemusel uvádět v doprovodném textu, kde by tak popis dat uvolnil větší prostor jejich explanaci. Převzatý obrázek 4 je místy hůře čitelný a postrádá legendu, avšak jde o nedostatky samotného zdroje.

Co se týká formální stránky práce z hlediska jazykového, stylistického a úpravy textu, je celkově na dobré úrovni. Na straně 43 je chybně použito slovo stěžovat místo ztěžovat. V poznámce pod čarou č. 73 na

str. 64 v příloze 2 autor v německém názvu *Nibelungem* zřejmě omylem zaměnil koncovku plurálu (n) za m. Jinak velice dobrý estetický dojem mohou občas rušit jednohlásková slova na koncích řádků. Podtržení internetových adres zhoršuje jejich čitelnost. Tabulka 13 (str. 49) by se možná vešla na volný zbytek předchozí strany.

Někdy autor mohl práci „oživit“ aktuálními informacemi – např. na str. 21 u popisu snah Národní strany o medializaci se nabízelo zmínit stažený kontroverzní televizní spot před volbami do Evropského parlamentu. Také mohl být zmíněn např. v regionálním přehledu v kapitole 3.4 žhářský útok v severomoravském Vítkově. Na druhou stranu jde zřejmě o dosud trestními orgány vyšetřované incidenty, navíc mimo časové vymezení lety 2007 a 2008. Právě kapitola 3.4 však nepůsobí zcela vyváženě, když je např. severní Moravě věnován asi dvakrát větší prostor oproti severním Čechám, ačkoli jde v obou případech o problémové regiony (nejen z hlediska pravicového extremismu).

I když se Tobrmanovi, jak sám přiznává v závěru, v rozsahu bakalářské práce nepodařilo dosáhnout jasného řádu, zcela uceleného pohledu na danou problematiku, a práci lze skutečně vytknout absenci silnější syntézy, oceňuji značnou informační hodnotu studie, shrnutí řady teoretických poznatků i vlastní analýzu dat. Jde zřejmě o jeden z mála pokusů o komplexní pohled na nebezpečný fenomén pravicového extremismu v rámci české geografie. (Geografickou práci o extremismu čerpající částečně z obdobných zdrojů vytvořil ještě v Brně Jakub Najmon (2007, http://is.muni.cz/th/135835/pedf_b/Vysledna_bakalarska_prace.pdf)). Tobrmanovi se podařilo mj. úspěšně ověřit všechny tři hypotézy, byť se dal výsledek očekávat, zdařila se i většina dalších korelací. Autor se však musel vyrovnat s nespolehlivostí dat postihujících oblast ilegální lidské činnosti, často utajované konspiračními metodami, jak např. ukazuje i výskyt extremistických aktivit v malých obcích východních Čech, mimo vlastní centra extremistů. Zajímavé je i nelehké ale obšírné hledání definice pravicového extremismu v úvodu kapitoly 2. Zejména při snaze o geografický pohled měl Tobrman bohužel některá data k dispozici jen za staré kraje (z roku 1960), tedy značně velké jednotky znemožňující detailní pohled s relevantní územní přesností. Zřejmě proto také neuspěl v korelaci výskytu pravicových extremistů a voličů pravicově extremistických stran v tabulce 2. Jak sám přiznává, třeba údaje o extremistické trestné činnosti podle věkových skupin za jednotlivé kraje by měly být ověřeny zkoumáním za více let, byť tak zpochybňuje dosažené výsledky, i když se celkově ukázal varovný fenomén největší kriminality extremistů do 20 let věku.

Závěrem bych chtěl autorovi položit několik otázek do diskuse:

- 1) Z tabulky 13 na straně 49 a v příloze 5, tabulce 4 vyplývá, že v Jeseníku existovaly 2 ziny, avšak přitom ze všech vyšlo jediné číslo? Jde o nepřesný údaj, nebo byl vydán společný výtisk?
- 2) Jde u pravicového extremismu skutečně o proces „transformace“ v politickou sílu, nebo se jedná pouze o cyklické výkyvy podle změn hospodářské situace a společenských nálad? Proč SPR-RSČ vypadla z Poslanecké sněmovny právě v době vrcholu krize 90. let 20. století?
- 3) Na straně 52 píšete: „*Pravicoví extremisté se převážně nalézají ve velkých městech (např. Praha, Ostrava, Brno, Most, Ústí nad Labem, Plzeň atd.), zpravidla z důvodu výskytu buněk jednotlivých neonacistických organizací.*“ Není příčinná souvislost opačná?

Někdy možná až zbytečně detailními poznámkami bych chtěl především autorovi pomoci do dalšího bádání. Domnívám se, že je z předložené bakalářské práce zřejmé, že Michal Tobrman prokázal značný zájem o danou problematiku a k jejímu zpracování vynaložil odpovídající úsilí. Práci proto doporučuji k obhajobě.

V Jablonci nad Nisou dne 9.9.2009

Mgr. David Vogt